UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Nieuwe steden in de steppen

Marácz, L.

Publication date
2015
Document Version
Final published version
Published in
Agora

Link to publication

Citation for published version (APA):
Marácz, L. (2015). Nieuwe steden in de steppen. *Agora*, *31*(3), 29-29.

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:09 Nov 2026

AGORA

De post-socialistische stad

De vloek van socialistisch erfgoed | Balkaniseer me!
Varia: leven met diversiteit (in feijenoord) | e-Health in Kenia |

AGORA 2015-3

AGORA - Magazine voor sociaalruimtelijke vraagstukken
2015 - 3 - jaargang 31
een uitgave van de Stichting Tijdschrift AGORA -
ISSN 1380-6319

REDACTIEADRES
Redactie Tijdschrift AGORA
Departement Sociale Geografie en Planologie
Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht
Postbus 80.115
3508 TC Utrecht
[e] agora.secretaris@gmail.com
[i] www.agora-magazine.nl
[IBAN nummer] NL23INGB0006165799

REDACTIE
Marianne de Beer (hoofdredactie), Ineke Deelen (hoofdredactie), Jorn Koelemaij (hoofdredactie), Annelies Beek, Maartje Bodde, Federica Bono, Siegrit Brands, Nynke Burgers, Dieter Bruggeman, Tim Cassiers, Valerie De Craene, Clemens De Olde, Tim Devos, Nicolas Dewulf, Nico Dogterom, Mellanie van Doleweerd, Giovanna van den Ham, Annelore Hofman, Marijke Jansen, Koen Janssen (productie en vormgeving), David de Kool, Valerie van Lieshout, Emiel Maliepaard, Michiel van Meeteren, Thijs Olthof, Richard Rijnks, Tom Storme, Bianca Szytniewski, Koen Tieskens, Mirjam Turk, Nicolas Van Puymbroeck, Sofie Vermeulen, Kirsten Visser, Ruth Wauters, Malou Weber (productie en vormgeving), Gertjan Wijburg, Christel van Wijk (secretaris), Lisanne de Wijs (penningmeester), Barend Wind, Boris van Zanten, Egbert van der Zee.

THEMAREDACTIE DE POST-SOCIALISTISCHE STAD
Jorn Koelemaij, Barend Wind, Maartje Bodde en Valerie van Lieshout.

REDACTIEADVIEZEN
David Bassens, Justin Beaumont, Marco Bontje, Henk Donkers, Heidi Hanssens, Henk van Houtum, Ilse van Liempt, Maarten Loopmans, Tineke Lupi, Filip De Maesschalck, Bruno Meeus, Ben de Pater, Nick Schuermans, Bas Spierings, Casper Stelling, Justus Uitermark.

GRAFISCHE VORMGEVING
Koen Janssen en Malou Weber

ONTWERP HUISSTIJL
Koen Janssen en Malou Weber, op basis van Maarten Mieras, en Jeroen Sikma

DRUK
AD Mercurius - Almere

(DIGITALE) VERSPREIDING
Deze uitgave valt onder de Creative Commons BY-NC-ND licentie.

ABONNEMENTEN (per jaar, vanaf 1 juni 2012)

Bibliotheken, bedrijven, instellingen	€63,00
Studenten	€21,00
Overigen	€32,00
KNAG-leden krijgen een korting van	€5,00

Abonnementen worden verlengd tenzij opgezegd uiterlijk 1 maand voor het verstrijken van de abonnementsperiode.

ARTIKELEN/RECENSIES
Artikelen, recensies, mededelingen en reacties kunnen worden aangeboden aan het redactieadres of via e-mail: agora.secretaris@gmail.com. Dit geldt ook voor mededelingen en aankondigingen met betrekking tot congressen, studiedagen en andere evenementen op het gebied van de sociaalruimtelijke wetenschappen. Auteursrichtlijnen zijn beschikbaar via de website.

ADVERTENTIES
Informatie via agora.secretaris@gmail.com.

De uitgave van AGORA wordt mede mogelijk gemaakt door steun van het Departement Sociale Geografie & Planologie (UU), de Afdeling Sociale en Economische Geografie (KU Leuven), het departement Geografie van de Vrije Universiteit Brussel (VUB), de Vakgroep Geografie (UGent) en het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (KNAG).

VOLGEND NUMMER

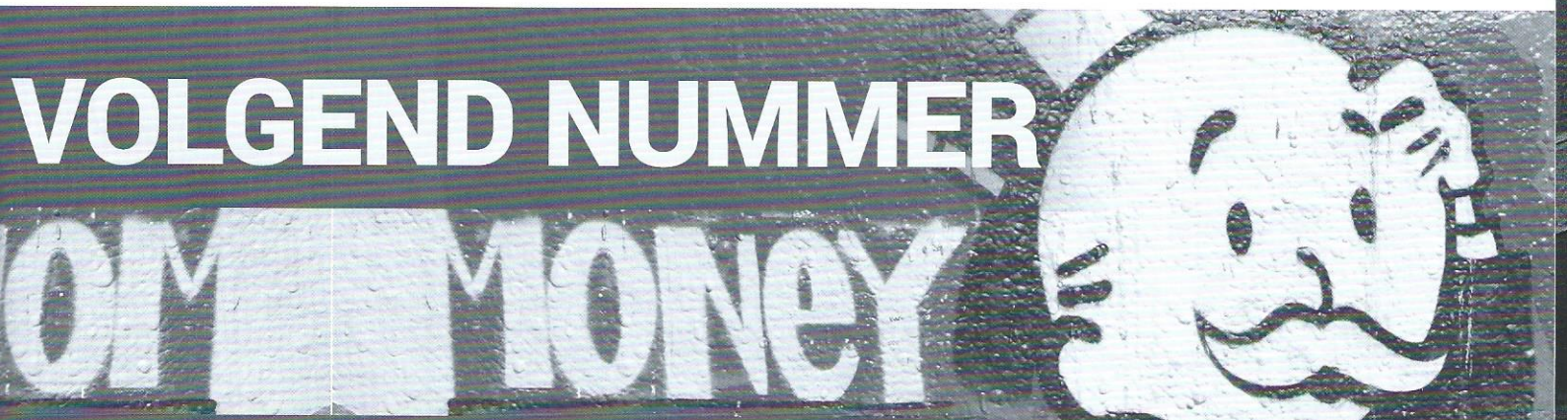

Het vastgoed/financieel-complex is een metafoor die erop duidt dat de vastgoedsector, de financiële sector en de staat steeds verder vervlochten raken. In deze AGORA wordt de toenemende onderlinge afhankelijkheid van deze sectoren geïllustreerd door voorbeelden uit verschillende landen en op verschillende schaalniveaus. We laten zien hoe een ware kredietexplosie die de prijzen van vastgoed tot grote hoogten deed stijgen. Er is sprake van een 'Muur van geld' die deze kredietexplosie verklaart en die muur is sinds de financiële crisis niet lager maar hoger geworden. Een niet onaanzienlijk deel van die financiële, metaforische muur wordt geïnvesteerd in fysieke muren, in vastgoed. Gecombineerd met andere mondiale, nationale en lokale ontwikkelingen leidt dit echter nog steeds tot zeer verschillende patronen, zoals de cases van Duitsland, Argentinië en Libanon laten zien. Bovendien wordt er sterk gelobbyd om het vastgoed/financieel-complex verder te laten groeien. Daarom lijkt de

De post-socialistische stad

Bestaat de post-socialistische stad? 4
INLEIDING Jorn Koelemaij, Barend Wind, Maartje Bodde & Valerie van Lieshout

Stedelijke metamorfoses tijdens het socialisme 8
ESSAY Leo Paul

De verliezers van het post-socialisme 11
CASUS Dominic Teodorescu

Tallin als archipel 13
CASUS Henk-Jan Kooij

Minsk: een stad in transitie 15
CASUS Yanina Kazachuk

Crazy communism of serieuze kans? 18
CASUS Arlette van den Berg & Remmelt de Weerd

De vloek van socialistisch erfgoed 22
ESSAY Ferry Vermeer

Balkaniseer me! 27
ESSAY Hans Venhuizen

Nieuwe steden in de steppen 29
CASUS László Marácz

Het raadsel van Belgrado 30
CASUS Barend Wind & Jorn Koelemaij

Varia

Leven met diversiteit 34
CASUS Melike Peterson

Plandag 2015: ruimte maken 38
RECENSIE Jorn Koelemaij

E-Health in Afrika 39
CASUS Lander Bosch

Architectuur en beschaving 42
BOEKRECENSIE Valerie De Craene & Dieter Bruggeman

De nachtelijke geografie van migrantenjongeren 44
BOEKRECENSIE Ilse van Liempt

Amsterdamse kantorenmarkt misprijst 45
SCRIPTIERECENSIE Jannes van Loon

Fernsehturn (televisietoren) in Berlijn, een schoolvoorbeeld van de representatie van de communistische staatsmacht in opvallende gebouwen.
Artwork: Koen Janssen

Nieuwe steden in de steppen

László Marácz

Centraal-Azië en Kazachstan golden tijdens de Koude Oorlog voor het Westen als ontoegankelijk gebied. Dat is grondig veranderd. De Kazachse steppen worden op de wereldkaart gezet door nieuwe imposante steden die daar verrijzen.

László Marácz studeerde Oost-Europese Studies en Algemene Taalwetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Sinds 1992 is hij verbonden als universitair docent aan de afdeling Europese Studies van de Universiteit van Amsterdam. Marácz is 'visiting professor' aan de L.A. Gumilyov Eurasian University te Astana.

Het Centraal-Aziatische land Kazachstan dat pas ruim twintig jaar geleden onafhankelijk werd van de Sovjet-Unie probeert een historisch geworteld minderwaardigheidscomplex te overwinnen door nieuwe steden te ontwikkelen. Het 'barbarenbeeld' van Centraal-Azië dook een aantal jaren geleden weer op in een film uit 2006: 'Cultural Learnings of America for Make Benefit Glorious Nation of Kazakhstan'. Hierin maakt de Kazachse Borat, gespeeld door de Amerikaanse acteur Sacha Baron Cohen, allerlei komische verwikkelingen in de VS door. De film suggereert nadrukkelijk dat Kazachstan een achtergebleven gebied is. Niemand weet hoe oud de Westerse stereotypen van steppen- en nomadenvolkeren in Centraal-Azië zijn. Het lijdt echter geen twijfel dat deze stereotypen heel oud zijn, als we het boek 'Historieën' van Herodotus uit de vijfde eeuw v. Chr. erbij pakken. Hierin komen de Skyten, de oorspronkelijke bewoners van Centraal-Azië, er niet zo best vanaf. Herodotus classificeert deze nomaden als 'barbaren'. Echter, achter de barbarenstereotypen van Centraal-Azië gaat een lange traditie van stedenbouw schuil. Aan het eind van de jaren veertig van de twintigste eeuw toonde de Sovjet-Russische archeoloog Sergej Pavlovich Tolstov aan dat Centraal-Azië al in 2000 voor Chr. een rijke stedelijke cultuur kende, die over irrigatiesystemen beschikte. Wat gebeurt er eigenlijk in het post-socialistische Kazachstan op het terrein van de stedelijke ontwikkeling?

Van Almaty naar Akmola

Exemplarisch voor het huidige stedelijke ontwikkelingsbeleid is de inrichting van de nieuwe hoofdstad van Kazachstan. In 1997 werd besloten de hoofdstad van het nieuwe, onafhankelijke Kazachstan van de Zuid-Kazachse stad Almaty naar het veel noordelijker gelegen ietwat muffe Akmola te verplaatsen. Bij de ruimtelijke inrichting van Astana zoals de nieuwe hoofdstad genoemd werd, speelden overwegingen van nationale identiteitsvorming en trots een duidelijke rol. Het nieuwe en het oude gedeelte van de stad worden doorklieft door de rivier Isjim. De linkeroever is het nieuwe gedeelte van Astana dat uit een aantal opvallende, robuuste wijken bestaat. De regeringswijk is te herkennen aan het presidentiële paleis Ak Orda (Het Witte Huis), en het Paleis voor Vrede en Verzoening, een gebouw dat de vorm van een pyramide heeft en 62 meter hoog is. De 'Pyramide' diende als hoofdkwartier van de OVSE waarvan Kazachstan in 2010 het voorzitterschap vervulde. Het meest in het ooglopende gedeelte van het nieuwe centrum is de Bayterek (Grote Boom), een monumentale toren in de vorm van een levensboom die een figuur uit de Kazachse mythologie uitbeeldt. De premoderne geschiedenis van Kazachstan is ook vertegenwoordigd in het stadsbeeld met de Khan Shatyr (De tent van de Khan), een gebouw dat ontworpen is door de Britse architect Norman Foster. Het gebouw heeft de vorm van een tent, is 50 meter hoog, en bedekt een gebied van 140.000 vierkante meters. De 'Tent' doet dienst als overdekt winkel- en vrijetijdscentrum en heeft een eigen inwendige temperatuur die tussen de 15-30 °C schommelt. Dat is ook wel nodig, want Astana is een van de koudste steden ter wereld met flinke temperaturen onder nul in grote delen van het jaar.

Formidabele prestatie

Vanwege het feit dat Kazachstan sinds haar onafhankelijkheid het best gekarakteriseerd kan worden als een 'geleide democratie' konden stedelijke bouwprojecten, zoals de verplaatsing van de hoofdstad gereaiseerd worden. Het land wordt met straffe hand geregeerd door president Nursultun Nazarbayev. Zo heeft hij veto-recht op het terrein van de defensie- en buitenlandse politiek en benoemt hij alle burgemeesters en gouverneurs zelf. Zijn partij Nur-Otan domineert het parlement, hoewel andere partijen toegestaan zijn en er gematigde oppositie gevoerd wordt. Veel van de ideeën voor de stedelijke herinrichting in Kazachstan werden bedacht en geïmplementeerd door de president en zijn staf. Zo kon het onafhankelijke Kazachstan breken met de Sovjet-geschiedenis en werd er een nieuwe hoofdstad uit de grond gestampt. Toegegeven dient te worden dat de nieuwe ruimtelijke stedenbouw in Kazachstan een formidabele prestatie is die afrekent met het traditionele barbarenbeeld van Centraal-Azië, maar die wel mogelijk is gemaakt door een specifieke sociaal-politieke en economische constellatie, namelijk de transitie van een totalitaire staat naar een geleide democratie die naarstig op zoek is naar erkenning en versterking van de eigen nationale identiteit. Hieraan moet nog wel toegevoegd worden dat de imposante bouwprojecten in Kazachstan niet uitgevoerd hadden kunnen worden, indien het land haar enorme energievoorraden niet te gelde had gemaakt in joint-ventures met buitenlandse energie-giganten, zoals het Russische Gazprom en het Amerikaanse Chevron.